

ΒΙΒΛΙΟ παρουσίαση

80 χρόνια
του ΚΚΕ

ΤΡΙΑ ΒΙΒΛΙΑ. Δημήτρης Γληνός, ο πνευματικός ταγός. Πλευρές του νομι-κοπολιτικού εποικοδομή-ματος στην Ελλάδα. Το Σύνταγμα στη Λενινιστική σκέψη. Εκδόσεις «Σύγ-χρονη Εποχή». Αθήνα, 1997.

Η «Σύγχρονη Εποχή» συμμετέχει με τον δικό της τρόπο στον γιορτασμό των 80 χρόνων του Κομμουνιστικού Κόμματος. Κυκλοφορεί μια σειρά από βιβλία που αφορούν σε θεωρητικά ζητήματα του μαρξισμού, στις βαθύτερες διεργασίες της ανάπτυξης στην Ελλάδα, αλλά και σε λαμπρές φυσιογνωμίες, όπως ο Δημήτρης Γληνός. Ιδιαίτερα για τον πνευματικό ταγό του έθνους, η έκδοση «Δημήτρης Γληνός» περιλαμβάνει τα πρακτικά συμποσίου, το οποίο πραγματοποιήθηκε με αφορμή τη συμπλήρωση 50 χρόνων από τον θάνατό του. Και καταχωρεί ενδιαφέρουσες ομιλίες που έγιναν για τον «μεγάλο δάσκαλο» και το τεράστιο έργο του για την εκπαίδευση. Η έκδοση για το Σύνταγμα στη Λενινιστική σκέψη, που επιμελήθηκε ο Δημήτρης Καλτσώνης, αποτελεί έναν πρωτότυπο τρόπο θεώρησης των συνταγματικών κανόνων, μέσα από τα γραπτά του ιδρυτή της ΕΣΣΔ. Το τρίτο βιβλίο, που είναι και έργο του Τμήματος

Ο πανταχού παρών, απών

Αντιγράφω αποσπασματικά ό,τι έγραφα για το «Περιμένοντας τον Γκοντό» πριν από δεκαέξι χρόνια, όταν το ανέβασε με φαντασία, ακρίβεια και μαθηματική μεθοδικότητα ο καθηγητής Νίκος Χουρμουζιάδης στη Θεσσαλονίκη.

«Υπάρχει σ' αυτό το αριστούργημα του αιώνα μας - το μόνο ίσως έργο που θα διασωθεί από τη μεταπολεμική δραματουργία - μια υψηλή θερμοκρασία υπό έλεγχο, ένας βαθύς λόγος, σχεδόν κυτταρικός, που δημιουργεί ανεξίτηλες αλλοιώσεις, εμπειρίες ανεπανάληπτες στη συνείδηση του θεατή. Ένας λόγος σε συνεχή εκκρεμότητα, πυκνός και συνάμα ανοιχτός, οικείος και άμεσος και συνάμα εκρηκτικός, μυστικός και αποκαλυπτικός, ελίσσεται μέσα στο απλό αυτό δρώμενο και υποστατώνει κάθε χειρονομία, κάθε στάση και στοιχειώνει κάθε σιωπή».

«Δεν υπάρχει αμφιβολία πως το «Περιμένοντας τον Γκοντό», είναι το πιο θεολογικό έργο του αιώνα μας· όχι γιατί μιλάει για τον Θεό, αντίθετα γιατί ο Θεός απουσιάζει, σιωπά και, ηρακλείτεια, όπως η φύσις του Εφεσίου, φιλεί κρύπτεσθαι. Το αναίτιο της υπάρξεως, η ερημία του όντος κυριεύουν το κενό, το μηδέν, ώστε ο λόγος που εξέπεσε σε κουθεντολόι, ενώ ξεκίνησε ως μύθος και πλήρωση, να παίζει το

ρόλο σχολίου σε ένα ανύπαρκτο κείμενο. Τα υποκείμενα του Μπέκετ είναι ανεπίδοτα, χωρίς κατηγορημα, χωρίς αντικείμενο, χωρίς προσδιορισμό ή προορισμό. Συμβεβηκότα αποκομμένα από την ουσία τους. Απεγνωσμένες ενέργειες σε αιώνια διαθεσιμότητα, κτίσματα τυχαία ερριμμένα, όπου ο τέκτονας αποσύρθηκε και κανένας κάτοικος δεν τα διεκδικεί. Διατηρητέα αλλά και ακατοίκητα. Μουσεία· δηλαδή απομνημόνευση της δημιουργίας. Σήματα λυγρά. Γραφή επί κίνδυνη, επιστολή χωρίς αποστολέα και παραλήπτη».

«Ο χρόνος είναι η μόνη κατηγορία σ' αυτό το έργο που έχει νόημα. Σαν το θέλος του Ζήνωνα, που φαίνεται να κινείται μέσα σ' ένα διαιρετό χρόνο, οι αντιήρωες του Μπέκετ καμώνονται ότι κινούνται, ενώ στην πραγματικότητα τίποτε δεν κινείται μέσα σ' ένα συμπαγή χρόνο. Σαν το άλλο παράδοξο του Ζήνωνα, τον Αχιλλέα και τη Χελώνα, οι αντιήρωες του Μπέκετ δεν θα συναντηθούν ποτέ με όση ταχύτητα κι αν σπεύδουν δεν θ' ανταμώσουν

Κώστας Καζάκος - Πέτρος Φιλιππίδης στο «Περιμένοντας τον Γκοντό»

ποτέ τον βραδυπορούντα Γκοντό».

«Το «Περιμένοντας τον Γκοντό» είναι το τέλος του θεάτρου, επειδή η τέχνη ως ερμηνεία του κόσμου και της υπάρξεως δεν είναι παρά μόνο μια ακόμη αυταπάτη. Η τελευταία γοητεία που ασκεί το απρόσιτο».

Φοβάμαι πως η νέα προσέγγιση του έργου, που αποπειράθηκε ο Γιάννης Ιορδανίδης στο θέατρο «Τζένη Καρέζη», πάσχει από επιπολαιότητα (και παρακαλώ η λέξη να διαβαστεί με την κυριολεκτική της σημασία, επιπολής, επιφανειακά δηλαδή). Είναι διάχυτη η εντύπωση στον όλο χειρισμό της σκηνικής συμπεριφοράς ότι κάποιοι τρόμαξαν μήπως το έργο θεωρηθεί βαρύ, φιλολογικό, ακατανόητο, αλλοπρόσαλλο, δύσκολο και βάλθηκαν να το αλαφρώσουν. Και το αλάφρωσαν υφολογικά αλλά το παρασθάρεισαν διδακτικά. Κάθε φορά που νόμιζαν πως μια βαθιά σοφία, μια λεκτική παραξενιά, μια γνωμική φρά-

ση πρέπει να εξαρθεί την υπογραμμίζουν, την εκσφενδονίζουν μετωπικά προς το κοινό, διασπώντας τη ροή και τη συνοχή της μμήσεως. Το έργο αυτό, δύσκολα αλλά όχι ακατόρθωτα, είναι δυνατόν να παιχτεί τελείως αποστασιοποιημένα. Από την αρχή ως το τέλος. Μπορεί να διαχθεί ως σκηνικό σχόλιο. Όχι όμως αποσπασματικά. Άλλοτε έτσι κι άλλοτε αλλιώς. Είναι ένα αριστούργημα συνεπούς γραφής, σχεδόν μουσικής, με υπόβαθρο την αναγνωρίσιμη παρασημαντική του τσίρκου.

Ο Πέτρος Φιλιππίδης είναι ένας ηθοποιός με κλοουνίστικα στοιχεία. Η υποκριτική του γλώσσα κατάγεται από τον κώδικα του αυτοσχέδιου θεάτρου, που δεν είναι όσο νομίζουν οι ανίδεοι ένας πηγαίος και αυθόρμητος ή αυθαίρετος μηχανισμός παραγωγής εκφραστικών σωματικών αντιδράσεων, αλλά μια αυστηρή γεωμετρημένη και κατ'οικονομίαν πυκνή διατύπωση εναλλακτικών αλλά δοκιμασμέ-

νων μιμητικών πυρήνων.

Ο Φιλιππίδης ήταν ο καλύτερος, νομίζω, Έλληνας Εστραγκόν. Αλλά δεν είχε πού να ακουμπήσει. Ο Καζάκος είναι ο ιδανικότερος Πόντζο και όμως επέλεξε τον Βλαντιμίρ, όπου υποχρεώθηκε να αλαφρώσει το σκηνικό του βάρος, το κύρος της παρουσίας του καταφεύγοντας σε μιμήσεις της μμήσεως των κλόουν.

Εξάλλου, είναι αυτός που έχει από το κείμενο το προνόμιο των σημαδιακών ρήσεων να κάνει κατάχρηση του σκηνικού υπομνηματισμού. Στον κώδικα του τσίρκου, όπως και στον κώδικα των κινηματογραφικών μίμων (του Τσάπλιν, του Μπάστερ Κήτον, των αδελφών Μαρξ) ακόμη και τα πιο βαθυστόχαστα πράγματα (π.χ. Γκρούσο Μαρξ) λέγονται αφελώς και αδιάφορα.

Η επιλογή του Γιάννη Μποσταντζόγλου για τον ρόλο του Πόντζο ήταν ατυχέστατη. Αυτό το ανδρείκελο της εξουσιαστικής (και εν τέλει τυφλής) βίας δεν είναι ένας φωνακλός φαφλατάς. Ήταν τέτοια η ασυδοσία και το άμετρο της υποκρίσεως του ηθοποιού, ώστε μηδένισε και την ωραία φιγούρα του Λάκου, του Σταμάτη Τζελέπη, που είχε βρει οικείους τόνους στον διάσημο παραληρηματικό μονόλογο που λοιδορείται η ματαιότητα της επιστήμης.

Ανιση παράσταση, ενώ με διαφοροποιήσεις διανομής θα μπορούσε να αποτραπεί η ανισορροπία, χωρίς όμως για τον προσεκτικό θεατή να μειωθεί η αξία του σπουδαίου κειμένου που κατορθώνει να κατεβεί στην πλατεία αλώβητο.